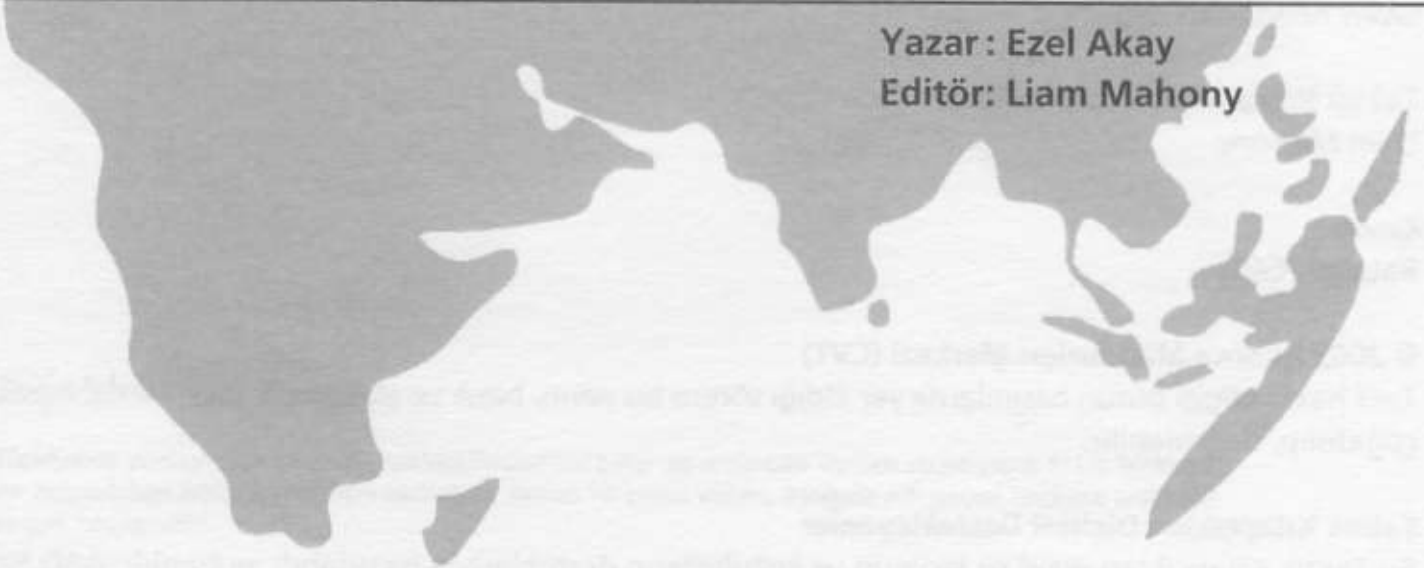

Taktikler

Yozlaşmaya Son Verme Çağrısı: Sürekli Aydınlik İçin 1 Dakika Karanlık

Yazar : Ezel Akay
Editör: Liam Mahony

Bu taktik kitapçığı,
İşkence Mağdurları Merkezi (CVT) bünyesinde,
Yeni Taktikler Projesi kapsamında yayınlanmıştır.

NEW Tactics
in Human Rights

Yayımcı

İşkence Mağdurları Merkezi
İnsan Haklarında Yeni Taktikler Projesi
717 East River Road
Minneapolis, MN 55410 ABD
www.cvt.org
www.newtactics.org

Taktik Kitapçıkları Dizisi Editörü

Liam Mahony

Çeviri

Balaban Cerit

© 2003 İşkence Mağdurları Merkezi (CVT)

Telif hakkı bilgisi bütün basımlarda yer aldığı sürece bu yayın, basılı ve elektronik biçimlerde serbestçe çoğaltılıp, dağıtılabilir.

Taktik Kitapçıkları Dizisini Destekleyenler

Bu Taktik Kitapçıkları dizisi şu kişilerin ve kuruluşların destekleriyle hazırlandı ve basıldı: ABD Barış Enstitüsü (The United States Institute of Peace), Ulusal Yardımsevenler Fonu (The National Philanthropic Trust), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE), ABD Dışişleri Bakanlığı, Sigrid Rausing Fonu (eski adıyla, Ruben and Elisabeth Rausing Fonu), John D. and Catherine T. MacArthur Vakfı ile kimliklerinin gizli kalmasını isteyen bir vakıf ile bir destekçi.

Bunlara ek olarak, Kral Baudouin Vakfı, Romanya'da düzenlenen bölgesel eğitim atölyesi ile atölye katılımcılarının taktik kitapçıklar hazırlamasını desteklemek amacıyla, Romanya'daki ortağımız ICAR'a çeşitli bağışlarda bulundu.

Yasal Uyarı

İnsan Haklarında Yeni Taktikler Projesi, bu kitapçıkta ifade edilen görüşleri paylaşmıyor olabilir. İnsan Haklarında Yeni Taktikler Projesi, belirli bazı taktikleri veya politikaları öne çıkartmamaktadır.

İçindekiler

Giriş: İki Hadise	7
Kısa Tarihçe	8
Stratejik Amaçlar	9
Planlama Süreci	10
Eylem	12
Siyasi Tepkiler	13
Kampanyayı Takip Eden Eylemler	14
Uzun Vadeli Sonuçlar	15
Bu Taktiğin Başka Koşullarda Kullanılması	17
Sonuç	20

Teşekkürler

Türkiye'de yozlaşmaya ve insan hakları ihlallerine karşı uzun süredir verilen ve ne yazık ki hiç bitmeyen bir mücadeleyi belgelemek için zamanını ayıran ve emek veren, aşağıda adı geçen herkese teşekkür etmek istiyorum:

Yurttaş Girişimi ve Helsinki Yurttaşlar Derneği ile aramda koordinasyon kurmak için gösterdiği yoğun çabalar nedeniyle Helsinki Yurttaşlar Derneği'nden Çiğdem Öztürk'e;

Bu kitapçığın bazı bölümlerinin editörlüğünü yaptığı, çevirdiği ve eklemelerde bulunduğu için Tan Morgül'e;

Gerçekleştirdiğimiz beyin fırtınaları ve eylem ruhunu sürekli olarak canlı tuttukları için Ersin Salman, Mebuse Tekay, Ergin Cinmen ve Yüksel Selek'e;

Romanya atölyesi için çektiği filmiyle sunumumu zenginleştirdiği için, belgeseli hazırlayan ve kilit noktalardaki kişilerle röportajları yapan Ümit Kıvanç'a;

Aynı zamanda, röportajı İngilizce'ye çevirdikleri için Neşe Şen ve Richard Hamer'a.

Ezel Akay

Sevgili Dostumuz,

İnsan Haklarında Yeni Taktikler - Taktik Kitapçıkları Dizisine hoşgeldiniz! Her kitapçıkta, insan hakları alanında çalışan bir kişi, insan hakları alanında ilerleme sağlamak için kullanılan yaratıcı bir taktiği anlatmaktadır. Birçok değişik alanı kapsayan geniş insan hakları hareketi içerisinde yer alan bu yazarlar arasında, eğitimciler, kütüphaneciler, sağlık çalışanları, emniyet görevlileri ve kadın hakları savunucuları da bulunmaktadır. Bu kişilerin geliştirdiği taktikler, kendi ülkelerindeki insan hakları mücadelesine olumlu katkılar sağlamıştır. Daha da ötesi, bu kişilerin kullandıkları taktikler, uyarlandıkları zaman, başka ülkelerde ve farklı koşullarda çok değişik meselelere uygulanabilir.

Bu nedenle, her bir kitapçıkta, yazarın ve içinde yer aldığı kuruluşun hedeflerine nasıl ulaştığı konusunda ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Amacımız, insan hakları alanında çalışanların taktik geliştirmeye uygun düşüncelerini, daha geniş stratejilerini uygulamak için seçtikleri taktikleri gözden geçirmelerini ve insan hakları mücadelesini daha da etkin kılacak taktik seçeneklerini çoğaltmalarını sağlamaktır.

Bu kitapçıkta, Türkiye’de kitlelerin, -30 milyon insanın- hükümetin yolsuzluklara, yozlaşmaya ve devlet içerisindeki kirliliğe karşı harekete geçmesi talebiyle ışıklarını söndürüp yakması anlatılıyor. Hükümetin karanlık kesimlerle gizli ilişkileri olduğu, yolsuzlukların var olduğu herkes tarafından biliniyordu. Yine de, toplum, bu durumu değiştirme gücünü kendisinde görmüyordu. ‘Sürekli Aydınlık İçin 1 Dakika Karanlık’ kampanyası, herkesin katılabileceği, kolay ve tehlikeli olmayan bir eylem imkanı sundu: İnsanlar, her gece aynı anda, ışıklarını söndürecekler, böylece, sisteme karşı hoşnutsuzluklarını gösterebileceklerdi. Bu çok basit bir eylemdi, tek yapılması gereken bir düğmeye basmaktı; insanlar, komşularının da ışıklarını kapattığını görünce, kolektif seslerinin gücünü hissettiler ve kendilerini ifade etmek için yeni yollar geliştirmeye başladılar: Sokaklarda toplandılar, yürüdüler, tencerelerini ve tavalarını dövmeye başladılar. Görünüşte çok basit olan bu taktik, kitlesel çapta uygulanmaya başlayınca, halkın, Türkiye’de karanlık ilişkilere ve yolsuzluklara son verilmesi yönündeki isteğinin güçlü bir ifadesi haline geldi.

Taktik Kitapçıkları Dizisi’nde yer alan bütün eserlere, www.newtactics.org Internet adresinden erişilebilir. Zamanla buraya yeni kitapçıklar da eklenecektir. Web sitemizde başka araçlar da bulabilirsiniz; bunlar arasında, içerisinde arama yapılabilen bir taktikler veri tabanı, insan hakları alanında çalışanlar için tartışma forumu ile atölyelerimiz ve sempozyum hakkında bilgiler de yer almaktadır. Yeni Taktikler elektronik bültenine abone olmak için newtactics@cvt.org adresine bir e-posta gönderebilirsiniz.

İnsan Haklarında Yeni Taktikler Projesi, dünyanın her tarafında insan hakları alanında çalışan çeşitli kurumların ve kişilerin öncülük ettiği uluslararası bir girişimdir. İşkence Mağdurları Merkezi (CVT - Center for Victims of Torture) tarafından koordine edilen bu proje, bir tedavi merkezi ve yeni taktiklerin yaratıcısı olan CVT’nin kendi deneyimlerinden doğmuştur. CVT aynı zamanda, bulunduğu benzersiz konumdan yola çıkarak sivil önderliğin güçlenmesi için insan haklarını savunmaktadır.

Saygılarımla,

Kate Kelsch,
Yeni Taktikler Proje Yöneticisi

Ezel Akay

Ezel Akay 1961 yılında doğdu. Boğaziçi Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümü'nden mezun oldu. 1989 yılında bir film prodüksiyon şirketi kurdu. Akay, çeşitli reklam filmleri ve müzik kliplerinin yanı sıra, uzun metrajlı üç film çekti.

Yurttaş Girişimi

Yurttaş Girişimi'nin öncülük ettiği 'Sürekli Aydınlık İçin 1 Dakika Karanlık' kampanyası; avukat Ergin Cinmen'in, aralarında avukat Mebuse Tekay, sosyoloji eğitmeni Yüksel Selek ve yayıncılık-reklamcılık sektöründe çalışan Ersin Salman'ın da bulunduğu bir grup arkadaşına ve kendi çevrelerindeki aktivistlere bir öneri getirmesiyle başladı. İlerleyen günlerde, çok farklı kesimlerden ve mesleklerden pek çok kişi Yurttaş Girişimi'nde gönüllü olarak yer aldı.

Yurttaş Girişimi, kişisel katkılar ve bağışlar sayesinde bir irtibat bürosu ile bir web sitesi açtı. Daha sonra, Yurttaş Girişimi'nin etkinlikleri için ihtiyaç duyulan mali kaynaklara ulaşır, bu kaynakları idare edecek bir dernek kuruldu.

Yurttaş Girişimi, kampanya sırasında, İstanbul Dış Hekimleri Odası, Türkiye Eczacılar Birliği ile Mali Müşavirler Odası gibi meslek odaları ve örgütleri ile işbirliği yaptı; böylece bu kuruluşların ülke çapındaki iletişim ağlarının kampanyaya katılmasının önü açıldı.

Yurttaş Girişimi, 'Sürekli Aydınlık İçin 1 Dakika Karanlık' kampanyasının ardından, milletvekillerinin ve kamu görevlilerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması gibi, ilişkili diğer konularda da kampanyalar düzenlemeye başladı. 1999 yılının Ağustos ayında yaşanan Marmara Depremi'nden sonra, Yurttaş Girişimi, kendi bürosunu ve ilişkiler ağını kullanarak, deprem bölgesine yardım ulaştırma ve rehabilitasyon çalışmalarını koordine etti. Depremden sonra gerçekleştirilen bu faaliyetler, özellikle afet sonrası yardım çalışmalarına odaklanan iki yeni sivil toplum örgütünün kurulmasına yol açtı: Afete Karşı Sivil Koordinasyon Merkezi ile Sosyal-Kültürel Yaşamı Geliştirme Derneği.

Günümüzde, Yurttaş Girişimi'nin çoğu üyesi, Barış Girişimi'nin çalışmalarına katılmaktadır.

İletişim Bilgileri

Barış Girişimi Türkiye
Gazeteci Erol Dernek Sokak, No:11
Hanif Han, Kat:4, Daire:5
Beyoğlu, İstanbul, Türkiye
Telefon: 0212 245 56 02 & 03; 0212 252 70 54
Faks: 0212 245 56 04; 0212 252 77 85

Editörün Önsözü

Şubat 1997'de, herkesin gözü önünde yaşanan bir skandalın ve kapsamlı bir tanıtım kampanyasının da yardımıyla, 30 milyon Türk vatandaşı, suç örgütleri, Türk siyasetçileri, iş çevreleri ve basın kuruluşları arasındaki yaygın yozlaşmaya karşı bir protesto eylemine katıldı. Bu protestolar sonucunda adli soruşturmalar açıldı ve Türk vatandaşları arasında yolsuzluklara karşı uzun süre etkili olacak bir duyarlılık oluştu. Işıklarını yakıp söndüren, tencere ve tavalarnı döven, sokaklarda yürüyen 30 milyon yurttaşın görüntüsü Türkiye'de toplumsal bir değişimi simgeliyordu: Artık, yolsuzluklara, yozlaşmaya karşı duyarsızlık, umutsuzluk ve korku silinmişti. Bu kitapçıkta, Türkiye'deki Yurttaş Girişimi ile insanların evlerinin güvenli ortamında gerçekleştirebilecekleri basit bir eyleme -ışıkları söndürmeye- dayalı kitlesel bir protesto yaratmak için başvurulan taktikler anlatılacak. Yurttaş Girişimi, medyayı ustaca kullanan, oldukça etkili tanıtım tekniklerine başvurarak, daha önce açıkça konuşulamayan bir alanda, benzeri görülmedik bir kitlesel tepkinin açığa çıkmasına yardımcı oldu.

Yozlaşmaya karşı mücadele vermek, insan hakları çalışmalarının geleneksel alanlarına dahil değildir. Ama bu ikisi alan arasındaki bağlantılar yadsınamaz. Yolsuzluklara karışmış yetkililer insan haklarını sık sık ihlal eder. Kirli ilişkileri olan yetkililerin varlığı, demokratik sistemlerde varılması gereken 'hesap verme' mekanizmasını tahrip eder; oysa bu mekanizma, insan haklarının denetlenmesi ve korunması açısından büyük önem taşır. Başka bir açıdan bakarsak, baskıya dayalı politikalar, kasıtlı bir şekilde, toplumun yozlaşmayla mücadele etmesini ve karanlık işlerle yolsuzluklardan çıkarı olanlara karşı çıkmasını sağlayabilecek demokratik hareketleri, katılımı ve şeffaflığı engeller. Yozlaşma ve insan hakları ihlalleri karşılıklı olarak birbirlerini destekler.

Türkiye, demokrasi geleneğine sahip laik bir ülke. Ama aynı zamanda, gelenekleri arasında insan hakları ihlalleri de var. Türkiye büyük bir ülke, Batı ile Doğu arasında hem yasal hem de yasadışı ticarete köprü işlevi görüyor. Böyle bir ülkede yolsuzluk, hem ekonomide hem de siyasette etkili olan 'derin devlet'¹ üyelerinin milyarlarca dolar

kazanmasını sağlayan kirli ilişkilerin temel direklerinden biri durumunda. Yolsuzlukların ve yozlaşmanın etkisi, kirli ilişkilerin yerel uzantıları üzerinden toplumun pek çok yerine uzanıyor; bu karanlık çıkar ilişkilerinin bir parçası olan büyük medya kuruluşları dahi bunların üzerine gitmiyor. Sonuçta, şimdiye kadar yolsuzluklarla ilgili meseleler Türk toplumunda duyarsızlık ve çaresizlikle karşılanıyordu. Bu kampanyanın düzenleyicileri, eylemlerine katılacak kişi sayısının 500'de mi kalacağını, 500,000'e mi ulaşacağını kestiremiyorlardı. Ama bu eyleme 30 milyon kişi katıldı! Bu nasıl gerçekleşti?

Sürekli Aydınlık İçin 1 Dakika Karanlık' kampanyası, bir anda ortaya çıkan Sürekli Aydınlık İçin Yurttaş Girişimi tarafından düzenlenen bir protestoydu. Yurttaş Girişimi'nin başlattığı 'yurttaştan yurttaşa çağrı' kampanyası, hiç kimsenin önceden tahmin edemeyeceği coşkulu bir olaylar zinciri doğurdu. 1 Şubat 1997 akşamı, Türkiye'nin dört bir tarafında vatandaşlar, her gece saat 9'da ışıklarını söndürmeye başladı. Mafya ile ilişkisi olan siyasetçiler, milletvekilleri, polisler ve çeteler yargı önüne çıkarılınca kadar bu eylem sürdürülecekti. Türkiye'de hala çok ciddi yolsuzluk ve yozlaşma sorunları sürmekle beraber, bu olaylardan sonra eskisinden farklı olarak, bu alanda eleştiriler dile getirilmeye ve durum sorgulanmaya başlandı; hatta yolsuzluklara ve mafya operasyonlarına karışan bazı kişiler hakkında adli işlemler başlatıldı. 2001 yılına gelindiğinde, Türkiye'de yeni bir İçişleri Bakanı vardı; bu Bakan, yolsuzluklara karşı savaş kapsamında, bir dizi üst düzey kişiye karşı operasyonlar yürütüyordu. 2002 yılındaki genel seçimlerin sonucu ise oldukça şaşırtıcıydı, halk, meclisteki çoğunluğun altından koltuklarını çekiverdi; pek çok kişi bunun nedenleri arasında yolsuzluklara duyulan tepkinin de bulunduğunu düşünüyor.

- Liam Mahony, taktik kitapçıkları editörü

¹ Türkiye'de 'derin devlet' dendiğinde, yolsuzluklarına ve kirli işlerine devam etmek; demokratikleşmeyi, yasaların üstünlüğünü, şeffaflığı ve hükümete hesap sormayı sağlamaya yönelik reformları engellemek için, devletin gücü ile yetkisini yasadışı şekilde kullanan yetkili-nüfuzlu grup mensupları kastedilmektedir.

Giriş: İki Hadise

Bir Kazanın Demokrasiye Katkısı!

3 Kasım 1996. Türkiye'nin batısı. Günbatımından sonra, Susurluk ilçesi yakınlarında, şehirlerarası otoyolun üzeri. İzmir civarında bir tatil beldesinden yola çıkmış olan koyu yeşil Mercedes marka bir otomobil, son sürat İstanbul'a gidiyor. Arabanın içinde dört kişi var, ceplerinde kokain, yanlarında içi Amerikan dolarları olan bir çanta var; arabanın bagajı ise silah, cephane ve susturucu dolu. Bir 'iş' seyahatinden eve dönüyorlar.

Aynı sırada, Susurluk yakınlarında yol üzerinde bir benzin istasyonu. Bir kamyon deposunu daha yeni doldurdu ve evine gitmek için uzun bir yolculuğa çıkmak üzere. Kamyon yavaşça otoyola çıkıyor. Dönen kamyon tam yol üzerindeyken, Mercedes otomobil son sürat geliyor ve kamyonu çarpıyor! Türkiye, bir çarpışmanın demokrasiye katkılarını öğrenmek üzere...

Mercedes'in içinde:

Sürücü: Hüseyin Kocadağ. Eski İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı, aynı zamanda Polis Okulu yöneticisi. Ölü.

Arabanın sahibi: Sedat Bucak. Milletvekili ve Türkiye'nin güneydoğusundaki en büyük arazi sahibi ailelerden birinin mensubu. Yaralı.

Suçlu: Mehmet Özbay (diğer adı Abdullah Çatlı). Aşırı sağ görüşlü tetikçi, uyuşturucu kaçakçısı, şantajcı, Türk gladio'sunun gizli ajanlarından², hapisane firarisi. İsveç polisi, Interpol ve Türk mahkemeleri tarafından aranıyor. Ölü.

Çatlı'nın sevgilisi: Gonca Us. Ölü.

Kamyonun içinde:

Sürücü: Hasan Gökçe. Yurttaş. Hafif yaralı olan kamyon sürücüsü gözaltına alınır ve bu olayla ilgili olarak, mahkeme önüne çıkarılan ilk kişi olur!

² Türk gladio'su, gizli paramiliter yapıları, antigerilla ya da anti-terör timlerini kapsamaktadır; bu yapıların, yaygın bir şekilde mafya ile işbirliğine gittikleri bilinmektedir.

Kısacası, lüks bir araba içerisinde keyif yapan yozlaşmış devlet ve işbirlikçileri, bir yurttaşın sürdürdüğü eski bir kamyonu çarptı!

Haberin duyulmasından bir gün sonra, ülkenin dört bir yanında öğrenci eylemleri düzenlendi, ancak bu gösteriler polis tarafından sert bir şekilde bastırıldı. İronik bir durum daha vardı: Aynı gün, bir grup öğrenci, kimsenin eğitim haklarını ellerinden almaması gerektiğini yazan bir pankartı TBMM'de açtıkları için, 'Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'nı ihlal etmekten yargılanıyordu. Bu öğrenciler, 15 ay hapse mahkum oldular! Yozlaşmış devletin üç önemli kesimi: Polis, mahkemeler ve meclis; statükoya yönelen her tür sorgulamaya karşı ortak hareket ediyordu.

Üç Ay Sonra: 30 Milyon Yurttaşın Umut Veren Sesi...

1 Şubat 1997'de, akşam saat tam 9'da, İstanbul ve diğer şehirlerde ışıklar sönmeye başladı. Kitlese düzeyde mükemmel bir eş zamanlılık içerisinde, ev ev, tam bir dakika boyunca ışıklar söndürüldü. 2 Şubat'ta da aynı şey oldu ve eyleme katılan ev sayısı arttı. 3 Şubat'ta da katılım arttı. Takvimler 15 Şubat'ı gösterdiğinde, Türkiye tarihinde yolsuzluğa ve yozlaşmaya karşı yapılan en büyük halk protestosuna tahminen 30 milyon kişi katılıyordu.

Eylemin düzenleyicileri sadece, ışıkların 1 dakika boyunca söndürülmesini önermişlerdi. Ancak bu, yurttaşlara yeterli gelmedi. Eylemin ivmesi arttıkça, insanlar daha fazla şey yapmak istediler. Önerilen 1 dakikalık süreyi kendiliklerinden uzattılar. Işıklarını tekrar tekrar açıp kapamaya başladılar; Türkiye'deki şehirler birer büyük bir ışık gösterisine dönüştü. Sonra insanlar, pencerelerini açmaya, düdüklü çalmaya, tencerelerini ve tavalarını dövmeye başladılar. Işık gösterileri, işitsel-görsel cümbüşlere dönüştü.

Nihayet, insanlar sokaklara döküldü. Otoyollardaki arabalar durup, kornalarını çalmaya başladı. Türkiye'nin en zengin semtlerinde bile bir anda sokak karnavalları oluşmaya başladı.

Türkiye'de yıllardır korku ve kayıtsızlık arkasına gizlenen, dile getirilmemiş ve bastırılmış tepkiler, artık sokaklarda, özgürce ifade ediliyordu!

Arkaplan

Suç Örgütü

"Türkiye'nin güneydoğusundaki savaş yüzünden, büyük ölçekte uyuşturucu kaçakçılığı yapıyordu. Gladio ile mafya güçbirliği yaparak, bu uyuşturucu trafiğinin denetimini ele geçirdiler. Bu dönemde çok sayıda yargısız infaz gerçekleşti. Bu cinayetlerin bazıları siyasi nedenliydi, bazıları da mafya ile ilişkiliydi. Uyuşturucudan elde ettikleri büyük kârlar sayesinde bu örgütler büyüdü ve devletin her tarafına yayıldı. Türkiye'de herkes bunun sıkıntılarını yaşadı: İşçi sınıfı, finans sektörü ve sıradan insanlar. Gladio-mafya güçbirliği toplumun bütün kesimlerini etkiledi. Ama bu kazadan sonra herşey ortaya çıktı."

Ergin Cinmen, avukat

Türkiye'deki yaygın medya kuruluşları da bu sorunun vahim bir şekilde parçasıydı. Yakın dönemde mafya, hukuki oyunlar çevirip, bazı iş ilişkilerini kullanarak, büyük televizyon kuruluşlarından birinin denetimini adım adım ele geçirmekteydi. Basın kuruluşları ile Türkiye Radyo ve Televizyoncular Birliği, sarsılmış itibarlarını geri kazanmanın ve kamuoyu gözünde imajlarını düzeltmenin yollarını arıyordu.

Hatta, tam Susurluk kazasından önce, Türkiye Radyo ve Televizyoncular Birliği, sektörün imajını düzeltmeye yönelik bir reklam kampanyası düzenlemesi için bir reklam ajansı ile anlaşmıştı. Bu reklam kampanyasından, Yurttaş Girişimi'nde önemli bir rol üstlenecek olan Ersin Salman sorumluydu. Susurluk kazası, bu reklam kampanyası ve Türk yurttaşlarının yozlaşmaya karşı harekete geçmesi için mükemmel bir katalizör görevi gördü. Bu reklam kampanyası, medya sektöründe yozlaşmaya karşı mücadele vermek açısından uzun süreli bir kararlılığın göstergesi olmasa bile, bu kampanya; medya sektörünün güncel çıkarları ile yozlaşmaya karşı büyüyen bir yurttaş hareketinin amaçları arasında geçici bir çıkar birliği kurmak için çok uygun bir fırsattı.

Medya bağımsızlığını, hem hükümete hem de mafyaya ciddi eleştiriler getirecek bir kampanyayı benimsemeye yetecek kadar korumaktaydı.

Kazadan Sonra: Bir Planın Doğuşu

Susurluk kazası büyük bir skandala neden oldu. Mercedes marka otomobilde önde gelen bir milletvekili olduğu yetmiyormuş gibi, suçlu olarak aranan Abdullah Çatlı'nın sahte kimlik belgeleri üzerinde de İçişleri Bakanı Mehmet Ağar'ın imzası bulunuyordu. Ağar bu belgeleri emniyet müdürüken imzalamıştı. Ağar, kazadan bir hafta sonra bakanlık görevinden istifa etti ama milletvekilliğinden ayrılmadı. Halk, hem Ağar'a hem de kazadan sağ kurtulan milletvekili Bucak'a karşı daha ciddi yaptırımlar uygulanmasını istiyordu. Bu iki güçlü adamın suç şebekeleriyle yakın bağları olduğu aşikârdı. İkisi de, koalisyon hükümetinde yer alan Doğru Yol Partisi'ne mensuptu.

Bir ay içerisinde, bazı avukatlar, bu konuyu görüşmek üzere buluştular ve bu skandalın kamuoyunda büyük bir tepki yaratmak ve gerçek bir değişim için itici bir güç oluşturmak açısından imkanlar sunduğunu farketmekte gecikmediler. Avukatlar, bu alanda bir strateji geliştirmek için düzenli olarak toplanmaya başladılar. Bu denli önemli bir olaydan faydalanmak için ciddi olarak ses getirecek bir kampanya yürütmeleri gerektiğini gördüler. Her skandalda olduğu gibi, halkın bu konuya karşı ilgisi de kısa süre içerisinde kaybolacaktı, bu yüzden ellerini çabuk tutmaları gerekiyordu. Yaygın medya kanalları ile reklam konusunda uzmanların desteğine ihtiyaç duyduklarını farkettiler. Kişisel ilişkileri aracılığıyla, hızlı bir şekilde, strateji belirleme toplantılarına, Ersin Salman gibi iletişim uzmanları ile siyasi aktivistleri ve entelektüelleri de kattılar. Sürekli Aydınlik İçin Yurttaş Girişimi, bu gayri resmi görüşmelerle şekillenen platformun üzerinde kuruldu. Ciddi tartışmalar ve görüşmelerin de yaşandığı hızlı bir süreç içerisinde, bir kampanya stratejisi geliştirdiler.

Stratejik Amaçlar

"Taleplerimiz çok açıktı. Suç örgütlerini kuranların yargılanmasını, (bu olayı soruşturacak) yargı mensuplarının korunmasını, devletin içerisinde gizlenen karanlık ilişkilerin ortaya çıkarılmasını istiyorduk. Nihai talebimiz ise, bütün bu süreç zarfında, demokrasinin zarar görmemesiydi."

- Mebuse Tekay, avukat

Kampanyanın kısa vadeli amacı, meclisi, ülke çapındaki suç şebekesine mensup olmakla suçlanan milletvekillerinin dokunulmazlıklarını kaldırmaya mecbur kılmak ve bu kişilerin yargılanmasını sağlamaktı.

Eylem çizgisinin, halkın bilinçaltındaki korkuları hesaba katması gerekiyordu:

1. Nüfusun çoğunluğunu harekete geçirmek için, hedefin meşru ve yasal olması gerekiyordu.
2. Eylemin kendisinin de meşru ve yasal olması gerekiyordu.
3. Eylem basit bir şey olmalıydı; telefonla bir yeri aramak ya da bir kaldırımında beklemek gibi.
4. Eylemin, katılanlar açısından bir tehlike oluşturmaması gerekiyordu. İnsanlara gereksiz bir korku ya da endişe yaşatmamalıydı.

Kampanya düzenleyicilerinin, toplumdaki umutsuzluğu ve kayıtsızlığı da hesaba katmaları gerekiyordu:

5. Hedefin oldukça belirgin ve elle tutulur olması gerekiyordu. Eylemin gerçek başarı ölçütü, ülke çapında bir 'birliktelik' hissi yaratacak şekilde toplumu harekete geçirip geçirmediği olmalıydı.

6. Son olarak, eylemin, samimi bir halk şenliği gibi neşeli olması ve mizah unsuru taşıması gerekiyordu.

Kampanya düzenleyicileri, siyasi olmayan ittifaklar kurma yönünde bir strateji belirlediler. Liderliği üstlenen grup kendini öne çıkarmayacaktı, olabildiğince geniş bir kitleyi harekete geçirmek için, tarafsız ve lidersiz bir görünüm korunacaktı. Grubun üyeleri, herkese cazip gelecek bir eylem çizgisi oluşturmak amacıyla, değişik inançlar taşıyan yurttaşları dışlayabilecek hiçbir ideolojik mesaj vermek istemiyordu. Bu yaklaşımın temelindeki fikir, yaşanan olayların, toplumdaki herkesi ilgilendirdiğiydi.

"Susurluk kazası hepimizi derinden etkiledi. Herkes ne yapabileceğini... nasıl tepki verebileceğini düşünüyordu. Önce dostlarımızla konuştuk, sonra bazı insan hakları kuruluşları ve mesleki örgütler ile. Herkesin bizimle aynı duyguları paylaştığını gördük. Toplumu harekete geçirecek bir şey bulmak gerektiği konusunda hemfikir olduk."

- Mebuse Tekay, avukat

Planlama Süreci

Planın üç ana bileşeni vardı: İletilecek mesaj, eylem türü ve insanların harekete geçirilmesi için izlenecek yol.

Mesaj: "Susurluk'tan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacak!"

Ersin Salman'ın reklam ajansı, Türkiye Radyo ve Televizyoncular Birliği'nin isteklerini karşılayacak yaratıcı bir kampanya geliştirdi; bu kampanya aynı zamanda Yurttaş Girişimi'nin kampanyasının ruhuna da uygundu.

"Herşeyi biliyoruz!

Duydum - Benim bir radyom var

Gördüm - Benim bir televizyonum var

Okudum - Benim bir gazetem var

Kazadan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacak!

Kamyondan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacak!

SUSURLUK'tan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacak!"

Yurttaş Girişimi için bu mesaj, bundan sonra olacak şeylerin, geçmişten kesinlikle farklı olacağını ifade ediyordu. Bu mesaj, bir yanıyla egemen güçlere yönelik bir tehdit içermekteydi: Artık hiçbir sırrın saklanamayacağı ve bu sefer olayı örtbas etmeyi başaramayacakları ifade ediliyordu. Diğer taraftan, 'hiçbir şey eskisi gibi olmayacak' ifadesi aynı zamanda, halk eyleminin artık etkisiz kalmayacağı, bu eylemin gözardı edilemeyeceğini de anlatıyordu. Bu mesajın arkasındaki harekete geçirici fikir, artık bir şeyleri değiştirmenin mümkün olduğuydu.

Salman, müşterilerini, reklam kampanyalarını Susurluk olayı ile ilişkilendirme konusunda ikna etti. Böylece, Yurttaş Girişimi, kendi kampanyası için önemli bir başlangıç ivmesi elde etti; bu sayede medya desteği sağlamış oldu. Eylem bir kez başladıktan ve insanlar harekete geçtikten sonra, başka pek çok yaratıcı profesyonel, kampanyanın duyurulması için mesaj ve görüntü hazırlanması çalışmalarına katıldı. Bunlar arasında profesyonel reklamcılar, film yapımcıları, grafik tasarımcılar, illüstratörler, pazarlama uzmanları, gazeteciler ve deneyimli siyasi aktivistler de bulunuyordu.

Önerilen Eylem

Işıkların karartılması fikri, avukatlardan birinin genç kızı tarafından önerildi. Sürekli Aydınlık İçin 1 Dakika Karanlık fikri, kampanya düzenleyicilerine cazip geldi. Bu, sade ama hedefleneni sağlayacak bir çözüm gibi görünüyordu. Işık söndürme eylemi, Türk aile hayatının merkezini oluşturan evlerin içerisinde gerçekleştirilebilirdi. Eyleme katılanlar anonim kalabilecekti, diğer taraftan, herkesin eyleme katılımı da görünebilecekti. Eyleme katılanların kendilerini göstermek zorunda olmamaları, tanıtım mesajının bir parçası oldu.

"1 Şubat 1997 günü akşam 9'da ışıklarımızı söndürmeye başlıyoruz. Suç örgütlerinin üyeleri ile devlet içerisindeki bağlantıları yargı önüne çıkarılincaya kadar her gece 9'da ışıklarımızı söndüreceğiz.
- emekli bir teyze

Halka yönelik kampanya çağrısı; bir entelektüel ya da seçkin gruptan değil de; sokaktaki birisinden, bir çocuktan, emekli bir teyzeden vs. gelebilirdi. Sonucusu kulağa hoş geliyordu: Eylem çağrısı İsimsiz bir Teyzeden gelecekti!

Topluma kitlesel bir şekilde dağıtmak için faks ve basın açıklamaları hazırlandı. Bütün basın açıklamaların sonunda aynı imza vardı: "Sessiz çoğunluğun sesine kulak verin".

Halkın Harekete Geçirilmesi: Medya ve STK'larla İşbirliği Meslek Birlikleri: Zincirleme Fakslar

Eylemin duyurulması için medya desteğinin yanı sıra, üyelerine duyuru yapacak değişik toplumsal örgütlenmelerle işbirliği yapılması gerekiyordu. Yurttaş Girişimi, Susurluk Günü'nden, yani 1 Şubat'tan dört hafta önceden başlayarak, gazeteler ile dergilerde köşeleri olan 60'a yakın yazarın makalelerini inceledi; basın organlarında olası müttefiklerin kimler olabileceği araştırıldı ve medyanın yozlaşmaya karşı kullandığı dil ve bu konuda iletilen mesajlar incelendi. Köşeyazarlarını

eyleme davet etmek için özel mektuplar yazıldı; bu mektuplarda kullanılan dil ve terminoloji, Susurluk kazasının sonuçlarını anlatan köşeyazarlarının kendi kullandıklarının aynısıydı. Köşe yazarları da kampanyaya destek verdi; devletin yozlaşması, eyleme geniş katılım sağlanması gerektiği ve Susurluk kazasının ne kadar önemli sonuçları olduğu hakkında makaleler yazdılar. Köşe yazarları, taraf tutabildikleri ve ikna edici tezlere başvurabildikleri için, medyanın halkla kurduğu ilişkide önemli bir rol üstlenirler. Bazı köşe yazarları kahramanlığa, bu yeni toplumsal hareketin 'şairleri' olmaya soyundular. Bu türden ikna edici köşe yazıları, eylemin ivmesini güçlendirmeye yaradı.

Sürekli aydınlık için 1 dakika karanlık! 1 Minute of Darkness for Constant Light!

Suç örgütlerini kuranların ve onlara görev verenlerin, mutlaka yargı önüne çıkarılması konusundaki kararlı isteğimi göstermek;

To show my determination to bring to justice the ones who assembled crime organizations and the ones who hired their services;

olayı soruşturan kişi ve mercilere destek vermek;

to support the persons and authorities who investigate the events in questions;

demokratik, çağdaş, şeffaf hukuk devleti özlemimi duyurmak için,

to make my yearning for a democratic, contemporary and transparent state of law be heard;

1 Şubat 1997 Cumartesi gününden başlayarak,

Starting Saturday, February 1, 1997;

her gün saat 21.00'de ışığımlı BİR DAKİKA süreyle karartıyorum.

at 9:00 pm everyday I'll turn my lights off for ONE MINUTE.

Ve bu ülkede yaşayan herkesi, bir ay süreyle, her gün saat 21.00'de ışıklarını karartmaya çağırıyorum.

And I call everyone who live in this country for a one minute black out everyday at 9:00 pm for one month!

Bu çağrı, YURTTAŞTAN YURTTAŞA yapılmıştır.

This is a call from CITIZEN TO CITIZEN

Lütfen Yaygınlaştırın

Please spread!

Adı-Soyadı
Name-Surname

Mesleği
Profession

İmzası
Signature

**SÜREKLİ AYDINLIK İÇİN YURTTAŞ GİRİŞİMİ
CITIZEN'S INITIATIVE For CONSTANT LIGHT**

Adres, telefon ve faks numaraları...
Address, phone and fax numbers...

'Eyleme çağrı' faksı, mümkün olduğunca çok kişiye, olabildiğince hızlı bir şekilde iletildi. İletilen mesajın ideolojik bir temelde algılanmaması için, kampanyayı düzenleyenler ilk olarak, bulabildikleri en 'siyasetten uzak' grup ile bağlantıya geçti: İstanbul Meslek Odaları Koordinasyonu ile. Koordinasyon ise, işbirliği yapmayı hemen kabul etti. Kampanya düzenleyicileri aynı zamanda, Baro, Diş Hekimleri Odası, Elektrik Mühendisleri Odası, İnşaat Mühendisleri Odası ve Türkiye Eczacılar Birliği gibi değişik meslek odalarıyla da bağlantıya geçerek, onları eyleme davet etti. Sendikalar ve sivil toplum kuruluşları da kampanyayı duyurmada önemli roller üstlendiler. Her kuruluş, üyelerine bir sayfalık faks göndererek, onlardan bu faksı komşularına, arkadaşlarına ve akrabalarına dağıtmalarını istedi; bu şekilde uzayan bir zincir oluşturuldu. İnternet o dönemde Türkiye'de henüz yaygınlaşmamış olduğu için, faks en önemli iletişim aracıydı.

Bu faks dağıtım süreci bir kez başlayınca, kendi kendine ilerledi; eylemin duyurusu giderek daha da çok sayıda kuruluşa ve iletişim ağına iletildi. Kendiliğinden kurulan bu iletişim zinciri, nüfusun değişik kesimleri arasında mevcut pek çok resmi ve gayri resmi bağlantıların tümünden faydalandı.

Medyanın Yoğun İlgisi

Yurttaş Girişimi'nin çağrısı, yozlaşmış sistemin temizlenmesi yönünde medyanın kendi yaptığı çağrıya oldukça yakındı; bu da medyayı, bir anlamda, kampanyaya destek vermek zorunda bıraktı. Susurluk Gününden önceki son iki hafta ile eylemin sürdüğü beş hafta boyunca, eylemin saati konusunda gazetelerde çok sayıda makale ve haber çıktı, televizyonlarda özel haberler yayınlandı. Radyolarda peşpeşe röportajlar yapıldı. Önde gelen 14 büyük televizyon kanalının hepsi kampanyaya destek verdi. Hatta bazıları, prime-time haber saatleri sırasında, ekranın bir köşesine eylemle ilgili küçük bir hatırlatıcı bile koydu.

Kitlesel Bir Kampanyanın Maliyeti

Bunun gibi çok büyük bir çalışma muhakkak ki ciddi masraflar doğurur. Ancak bu kampanyanın masrafları tümüyle, sorumluluğun herkes tarafından paylaşılması ve gönüllülük temelinde karşılandı. Salman'ın reklam ajansı ile daha temiz bir medya için yürüttüğü kampanya, resmi olarak Yurttaş Girişimi'nden bağımsızdı, bu reklam kampanyasının masraflarını Türkiye Radyo ve

Televizyoncular Birliği karşılıyordu. Buna ek olarak, Yurttaş Girişimi topluma kendi mesajlarını da iletliyordu. Kampanyayı gönüllü şekilde destekleyen yetkin profesyoneller, halka duyuru amaçlı malzemeler tasarlayıp, ürettiler. Yurttaş Girişimi, kurye hizmetleri, posterler ve diğer kitlesele ölçekte baskı işleri için, gönüllü kuruluşlardan ya da 'dava' için üzerlerine düşeni yapmaya hazır olan ticari firmalardan yararlandı. Bütün bu çalışmalar tek merkezden yürütülseydi ve masraflar karşılanmak durumunda olsaydı, toplam fatura muhtemelen 8 ila 9 milyon ABD doları bulurdu! Buna ek olarak, onlarca -belki de yüzlerce- kuruluş, faks göndermenin maliyetini kendisi karşıladı.

"Eylem çağrısı çok açıktı, 'yurttaştan yurttaş'a çağrı' şeklinde yaygınlaştırıldı. İlk aşamada, herkese bir faks gönderdik. Bir hafta içerisinde 10 bin kişiden yanıt aldık. Bu noktada, eylem çağrımızın büyük bir destek göreceğini anladık. 15 Ocak'ta bir basın toplantısı düzenledik. Bu oldukça ilginç bir basın toplantısıydı, çünkü toplantıyı düzenleyen bir kuruluş değildi, siyasi bir duruşu olmayan bir grup insandı. Basın toplantısının gerçek düzenleyicisi, bu 10 bin imzanın sahibiydi; bu imzalar toplantı salonuna asılmıştı. Basın toplantısında görsel bir çalışma yürüttük, örneğin Susurluk kazasını görsel olarak canlandırdık. Toplantıda resmi bir sözcü yoktu, basın mensuplarının sorularına farklı kişiler yanıt verdi. Bu şekilde, 10 bin kişi tarafından ilk kez bir basın toplantısı düzenlenmiş oldu. Tek başına bu bile oldukça etkili oldu."

- Yüksel Selek, Yurttaş Girişimi genel sekreteri

Eylem: 1 Şubat - 9 Mart: Aslında Ne Oldu?

"Bu protesto eylemini başlatırken, katılımın az olmasından endişeleniyorduk. Yine de eylemin ses getireceğini düşünüyorduk. Sadece 500 kişi katılsa bile ahlaki bir tepki ifade etme açısından yeterli olacaktı. Ama eyleme gerçekte katılacak kişi sayısının bu kadar çok olacağını hayal bile etmiyorduk. ... İş çevrelerinden varoşlarda yaşayanlara kadar, daha önce Türkiye'de asla güçbirliği yapmamış olan gruplar ilk kez yanyana geldi."

- **Mebuse Tekay, avukat**

"Eylemin bu kadar başarılı olmasının nedeni basit oluşuydu; insanlar evlerinden çıkmadan eyleme katılabiliyordu. İnsanların sokaklara çıkacağı aklımızın ucundan bile geçmemişti ama büyük bir neşe ve coşkuyla sokaklara çıkıldığını gördük."

- **Yüksel Selek**

Eylem giderek yaygınlaştı; planlandığı gibi, ilk başta insanlar ışıklarını söndürüyordu. Bunu yapanlar her gece daha da artıyordu. Ama insanlar tepkilerini sadece karanlıkla ifade etmekten hızla sıkıldılar, bazıları ışıklarını kapatıp açmaya başladı. Sonra, kitlesel eylemlerle medya arasındaki

sinerjinin önemini gösterir bir şekilde, televizyon haberlerinde yanıp sönen ışıkların görüntüleri yayınlandı. Bir gece sonra, Türkiye'nin her tarafında, insanlar ışıklarını kapatıp açmaya başlamıştı.

Eylemin ilk haftası bittiğinde, kampanyanın arkasında muazzam bir halk desteği olduğu aşıkardı. Bu denli yaygın bir kitlesel desteğin varolması, şimdiye kadar yozlaşmalara karşı çıkan insanların hissetmeye alışkın olduğu umutsuzluğu yok etti, artık kendilerini tehlikede hissetmemeye başladılar. Eylemin ikinci haftasında insanlar evlerinden çıkmaya, protesto gösterisini sokaklara taşımaya başladılar. Artık her mahalle sokak eylemleriyle ilgili kararları bağımsız olarak almaya başlamıştı.

Türkiye'nin 36 ili ve 81 ilçesinden göstericiler, telefon ve faks üzerinden Yurttaş Girişimi ile iletişime geçti. Birçok bölgede yerel Girişim'ler kuruldu.

Gösterilerin en yoğun olduğu dönem, Şubat'ın ikinci yarısıydı, bundan sonra gösterilere katılım giderek azalmaya başladı. Kampanya düzenleyicileri, eylem sönmeden, henüz katılım yüksek bir düzeydeyken sonlandırmanın daha iyi olacağını düşünüyordu. Ayrıca, gösterilerin hükümete karşı olan siyasi gruplar tarafından kullanıldığı yolunda da kaygılar vardı. Bu yüzden, eylemlerin 9 Mart'ta bitirilmesi çağrısı yapıldı.

Siyasi Tepkiler

Bir Dakika Karanlık eylemlerinin ikinci haftasında, bazı hükümet sözcüleri hatta Başbakan Necmettin Erbakan bile sokak eylemlerini eleştirmeye başladı. 15 Şubat'a gelindiğinde, emniyet teşkilatından, askeri ve ulusal istihbarat örgütlerinden gelen (ya da sızdırılan) yeni açıklamalar ve bilgiler medyada yayınlanmaya başladı; bu bilgiler Susurluk skandalını daha da büyüttü. Suçlanan siyasi partiler, kendilerini savunma ihtiyacı hissettiler. Başbakan, sokaklardaki eylemleri küçümsemek için kamuoyuna açıklamalar yaptı ve "bizim meşhur sokak dansımız, 'glu glu' dansı" ifadesini kullandı. Adalet Bakanı Şevket Kazan, "böylesi bir zamanda

ışıkları söndürmek ihanettir" dedi. Hatta Kazan, eyleme katılanlar için "Mum söndü oynuyorlar" dedi. Koalisyon ortağı olan Doğru Yol Partisi'nin lideri Tansu Çiller, eylemlere katılanların yurtseverliğini sorguladı.

Eyleme katılım o derecede fazlaydı ki, kampanyayı düzenleyenlerin gösterilere siyaset bulaştırmama çabalarına rağmen; gösterilerin, Türkiye'deki siyasi çekişmelerin dışında kalması imkansızdı. Siyasi sahnede, gösterilerin hükümeti hedef aldığı, özellikle de iktidardaki koalisyon hükümetinin üyelerini suçladığı izlenimi oluştu. Doğru Yol Partisi lideri Tansu Çiller, partisine mensup suçlanan milletvekillerini savunma konusunda daha da büyük bir baskı altındaydı; Çiller'in kendisinin de suç örgütleriyle ilişkileri olduğu konusunda kuşkular vardı. Koalisyon hükümetinin büyük ortağı köktenci Refah Partisi olduğu için, toplumda ve ordu içerisindeki Refah Partisi karşıtı kesimler, protesto gösterilerinin, hükümeti devirmek için kendilerine bir fırsat sunduğunu düşündü. Protesto gösterilerinin, iktidara gelmek ve iktidarı elinde tutmak isteyen partiler arasındaki çekişmelerde kullanılması ciddi bir tehlikeydi. Sokaklardaki bazı pankartlarda, 'Çiller yargılanmalıdır' ya da 'Refah Partisi kapatılmalıdır' gibi şeyler yazılıyordu.

"Gösterilerin bu şekilde amacından saptırılması konusunu görüştük. Bazılarımız, bu duruma karşı çıkmamız gerektiğini düşünüyordu. Ama arkadaşlarımızın çoğu, bizim bu gösterilerdeki rolümüzün sadece 'başlatıcı' olduğunu, göstericilere ne yapmaları ya da ne yapmalarını söylemenin görevimiz olmadığını düşünüyordu. Ayrıca, açıkça söylemek gerekirse, çoğumuz Refah Partisi'ni desteklemediğimiz için, hükümetin içerisine düştüğü zor duruma pek üzülmiyorduk."
- Mebuse Tekay

28 Şubat'ta, Milli Güvenlik Konseyi (ordu içerisindeki etkili generallerin de devreye girmesiyle), hükümeti istifaya zorladı. Bu, 'post-modern bir darbe' olarak tanımlandı. Zora başvurmadılar ancak hükümeti 'ikna' ettiler. Herşey kan dökülmeden, çabucak gerçekleşti. Erbakan, 6 ay sonra Meclis yeni bir hükümeti onaylayınca kadar başbakanlık görevini sürdürdü.

Yurttaş Girişimi'nin amacı kesinlikle Refah hükümetini devirmek değildi. Aksine, hükümetin yozlaşmaya karşı önlemler alması hedeflenmekteydi. Uzun vadede, yeni bir siyasetçi kuşağı meclise gelmeksizin; mevcut ataletin, siyasetçiler, devlet kurumları ve mafya arasındaki bağlantıların sürmesine yarayacağını biliyorduk. Yurttaş Girişimi'nin hedeflerine ulaşması için, çalışan bir hükümete ihtiyaç vardı, yeni bir hükümetin oluşmasını beklemek dışında bir şey yapamayan bir meclise değil. Erbakan liderliğindeki koalisyon hükümetinin devrilmesi, mahkemelerin atması gereken adımlarda uzun gecikmelere neden oldu.

"Sesimizi yükseltip, Refahiyol koalisyonunu hedef almadığımızı, amacımızın devletle çeteler arasındaki karanlık ilişkilerin ortadan kaldırılması olduğunu söyleseydik bile, hükümet yine devrilecekti ... Yaşananlara karşı olduğumuzu söyleseydik, daha iyi olurdu. En azından generaller, gözlerimizin içine bakarak, yurttaşların, yaptıkları postmodern darbeyi desteklediğini söyleyemeyecekti."
- Mebuse Tekay

Kampanyayı Takip Eden Eylemler

Yurttaş Girişimi'nin en önem verdiği talep, milletvekili dokunulmazlıklarının kaldırılmasıydı. Susurluk kazası, TBMM'nin iki etkili üyesini açıkça zan altında bırakmıştı ancak bu milletvekillerinin dokunulmazlıkları, sorgulanmalarını ya da resmen hesap vermelerini engelliyordu. Bu dokunulmazlıkların kaldırılması için Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin TBMM'ye fezleke göndermesi gerekiyordu; bu yapıldı. Ancak, Mart ayında belli oldu ki, Başbakan Erbakan, suçlanan milletvekilleri ile ilgili fezlekeyi engellemek ve TBMM Genel Kurulu'nda oylanmasını önlemek için yasalardaki açıkları kullanıyordu.

Bu durum karşısında Yurttaş Girişimi, 6 Nisan ile 23 Nisan 1997 tarihleri arasında tekrar harekete geçti. Bir kez daha, binlerce faks yollandı ve ülkenin dört bir yanında ışıklar yanıp söndü. Bu seferki slogan şuydu: 'İsyan Ediyorum! İsrar Ediyorum!' Bu kampanya için özel olarak geliştirilen ve 'demokrasi makinesi' olarak tarif edilen yeni oyuncak 'Susurluk Zırlıtısı'nı tanıtmak için eğlenceli bir reklam kampanyası düzenlendi (yandaki grafiğe bakınız). 17 Nisan'da, ülkenin dört bir yanındaki postanelerde toplanan gruplar, bütün milletvekillerine, dokunulmazlıkların kaldırılmasıyla ilgili fezlekelerin 'çalıntı' kopyalarını postaladı.

Nihayet yeni hükümet güvenoyu alınca, Sürekli Aydınlik İçin Bir Dakika Karanlık kampanyası tekrar harekete geçti. Yeni bir faks kampanyası ile şu mesaj yaygınlaştırıldı: 'Gladio pislği temizlenmeden hükümet çarkları dönmez!' Işıkların söndürülüp yakılması eylemine katılım Şubat ayındaki kadar yüksek değildi ancak bu sefer değişik örgütler sokaklardaki eylemlere öncülük etti. Medyada yeni bir mesaj vurgulandı: 'Bugün Susurluk için ne yaptınız?'. Bu seferki eylem, dokunulmazlıklar kaldırılincaya kadar sürecekti. Yurttaş Girişimi, 3 Kasım'da düzenlediği bir basın toplantısında, Susurluk Yurttaş Raporu'nu açıkladı. Bu raporda hükümete, Susurluk olayıyla ilgili olarak atılması gereken adımlar önerildi. Milletvekilleri Ağar ile Bucak'ın dokunulmazlıkları 9 Aralık'ta kaldırıldı, böylece Sürekli Aydınlik İçin Bir Dakika Karanlık eylemi sona erdi.

Yurttaşın kafası

Geçmiş hataları için kafalarına vuran yurttaşlar

Yurttaşların sesi (düdük)

Sürekli Aydınlik İçin

Susurluk Zırlıtısı

Susurluk "BUGGER"

(Her gece saat tam 9'da.)

Demokratikleşme konusunda derdiniz mi var? Ülkedeki olaylar karşısında hazim zorluğu mu çekiyorsunuz? "Sürekli Aydınlik İçin 1 Dakika Karanlık"tan başka hiçbir şey iç sıkıntınızı gideremiyor mu?

Size, her gece saat tam 9'da, akşam yemeklerinden hemen önce ya da hemen sonra kullanabileceğiniz, olağanüstü eğlenceli ve çok amaçlı bir demokrasi makinesi öneriyoruz: "Susurluk Zırlıtısı".

Bu şahane alet, salladığınız zaman "şakada şakada" ses çıkarma özelliğine sahip olduğu gibi, aynı zamanda gövdesine eklenmiş bir de düdük barındırmaktadır.

Ayrıca -şekilde görüldüğü gibi- başını döven yurttaş biçiminde olup, günün anlam ve önemine de uygun düşmektedir.

İsteme Adresi:
Uzuncağı Cad. 251 Eminönü İstanbul
Tel: (0-212) 511 11 33 - 522 22 51

Ancak herşey sona ermemişti. Bu iki milletvekili hüküm giymedi ve sonraki seçimde tekrar meclise seçildiler. 1998 yılında 'Kölelikten istifa ediyorum. Artık bir yurttaşım!' isimli bir imza kampanyası başlatıldı.

Artık tek bir olaya odaklanmaktansa, daha geniş bir yaklaşım benimsenmişti, Türk yurttaşları ile hükümetler arasındaki ilişkinin değiştirilmesi hedefleniyordu. Yurttaş Girişimi Mayıs ayında düzenlediği bir dizi yuvarlak masa toplantısına,

ülkenin her tarafından entelektüelleri çağırdı. Bu toplantılarda, yeni bir 'Sivil Anayasa Girişimi' için temel atıldı. Bu girişim sonucunda bir dizi mektup yazma kampanyası düzenlendi ve bir reform önerisi hazırlandı.

Uzun Vadeli Sonuçlar

Türkiye'deki Yozlaşma Üzerinde Etkisi

"Bu protesto bir örnek oluşturdu. Bu protesto yapılmıyorsa, Susurluk sanıklarının yargı önüne çıkartmak mümkün olmazdı. Bu protestoyu doğuran toplumsal hassasiyet, davanın açılmasını da sağladı ve çetenin değişik faaliyetleri gün ışığına çıktı. Sonraki Başbakan bu olayın üzerine gitmek zorunda kaldı ve özel bir soruşturma komisyonu kurdurdu. Bu komisyon daha önce görülmedik kapsamda bir rapor hazırladı. Raporda, suç örgütü tarafından öldürülen bütün kurbanların listesi yer alıyordu. Kurulan bir meclis araştırma komisyonu, örgütün bütün faaliyetlerini ortaya çıkardı. Buzdağının görülen kısmı yargı önüne çıktı. Hiç beklenmedik bir şekilde, bazı kişiler hüküm bile giydi ... Bütün bu olaylar Türkiye'de daha önce görülmemiş şeylerdi. Bunların hepsi de, Sürekli Aydınlik İçin Yurttaş Girişimi ile başladı.
- Ergin Cınmen

Zaman içinde bu olayın pek çok siyasi ve hukuki yansıması oldu. Birkaç dava açıldı; işadamları, polisler, askeri görevliler ve mafya liderleri yargılandı. Ancak kampanyanın hedef aldığı iki önemli milletvekili asla yargılanmadı. Mehmet Ağar partisinden istifa ederek yargılanmaktan kurtuldu. Daha sonra memleketinden bağımsız adaylığını koyarak tekrar seçildi, hala siyasi alanda oradaki en güçlü kişi durumunda.

Sürekli Aydınlik İçin Bir Dakika Karanlık kampanyasının yozlaşmaya karşı daha sonra verilen mücadelelerin önünü açmış olması muhtemeldir. 2001 yılında İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, yozlaşmaya ve yolsuzluklara karşı büyük bir kampanya başlattı. Yürüttüğü soruşturmaların bazıları, medya ve toplum tarafından büyük ilgiyle izlendi. Tantan'ın Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ile işbirliği içerisinde

yürüttüğü 'Kasırga Operasyonu', 'Balina Operasyonu' ve 'Paraşüt Operasyonu' gibi büyük soruşturmalar, muazzam ölçeklerde zimmete para geçirme vakalarını ortaya çıkardı ve yönetici konumundaki bazı isimlerin tutuklanmasını sağladı. Ancak bu operasyonlarda sadece özel sektörden kişiler tutuklandı; oysa Türkiye'deki yozlaşmanın dört ayağından ikisini oluşturan bürokratlar ile, seçimle işbaşına gelen yetkililer arasından henüz suçlanan kimse olmadı. Zaten Tantan görevde fazla kalamadı.

Susurluk Günü'nden altı yıl sonra, 2002 Kasım'ında yapılan genel seçimler ile, Türk siyasetinde yeni bir dönem başladı. Bu kitapçığın basıldığı günlerde, TBMM'deki milletvekillerinin yüzde 70'i ilk kez görev yapıyor; son on yılların hiçbir parti lideri de meclise giremedi. Bu değişime dair yapılan bir yorum da; seçmenlerin İslami geleneğin ılımlı ve demokratik kanadından bir partiye oy vererek, devletteki yozlaşmayı temizleyemeyen siyasetçileri, orduyu, cezalandırdığı. İktidarı devralan AKP'nin ilan ettiği üç amacı var: Milletvekillerinin dokunulmazlıklarını ciddi ölçüde daraltmak; Avrupa Birliği'ne aday ülkelerin çözmeleri gereken insan hakları meselelerinden başlayarak, yeni bir Anayasa yaratmak ve tekelliliğe karşı çıkarılan yeni medya yasalarının uygulanmasını sağlamak. Diğer taraftan, Mehmet Ağar hala mecliste; o mecliste olduğu sürece Susurluk olayı hala gündemde kalacak. Ama artık yeni bir Türkiye'de yaşıyoruz.

1997'den Sonra Yurttaş Girişimi

Taktik açıdan bakarsak, başka meselelere odaklanan ulusal ölçekli kampanyalar, Yurttaş Girişimi'nin tecrübelerinden yararlandı. 17 Ağustos 1997'de Türkiye'de korkunç bir deprem yaşandı. Kısmen yaşanan derin yozlaşmanın da etkisiyle, hükümet deprem kurbanlarının ihtiyaçlarını etkili bir şekilde karşılamaktan aciz kaldı. Bu yüzden, yurttaşların kendi aralarında kurdukları toplumsal yardımlaşma ağı, çok yaşamsal bir önem kazandı.

Yurttaş Girişimi, İnsan Yerleşimleri Derneği ile birlikte çalışarak, 26 kuruluşu biraraya getirdi ve Deprem İçin Sivil Koordinasyon Merkezi'ni kurdu. Yüzlerce sivil toplum örgütü ve bireyler, Türkiye'deki bütün şehirlerde arama-kurtarma grupları oluşturdu. Bu süreç, mevcut koşullara göre şekillendi, insanları, kurtarma çalışmalarına katmak için, medyaya başvuruldu. Yurttaş Girişimi kampanyalarında kazandığımız taktik deneyimden burada çok yararlandık. Günümüzde de Sivil Koordinasyon Merkezi'nin önemli parçalarından biri durumunda olan Yurttaş Girişimi, taktik deneyimlerinden yararlanarak, felaket kurbanları için halen süren bir dizi yeniden inşa ve onarım kampanyası başlattı.

2003: Irak Savaşına Karşı Mücadele

2003 Şubat'ında yeni bir Sürekli Aydınlik İçin Bir Dakika Karanlık kampanyası başlatıldı, bu seferki kampanyanın amacı, ABD'nin, Türkiye'nin güney sınırında yer alan Irak'a savaş açma tehdidine karşı halkın tepkisini göstermekti. Türkiye'de savaşı durdurmak isteyen kuruluşlar, 1997 yılındaki eylemin başarısına dayalı taktik bir hareket geliştirmek için biraraya geldi. Bu koalisyonun üyeleri, Türkiye'deki bütün yurttaşlara, savaşa karşı

olduklarını göstermek için ışıklarını söndürme çağrısı yapmanın yanı sıra; bu mesajı dünyanın her tarafındaki sivil toplum kuruluşlarına ve toplumsal hareketlere ileterek, bu eylemi dünya çapında yaygınlaştırmalarını istedi.

15 Şubat 2003'te, dünyanın dört bir yanında devasa gösteriler düzenlenirken, Türkiye'de ışıklar söndürülüyordu. Halkın çoğunluğu savaşa karşıydı, 'ışıkların söndürülmesi' taktiği ise, hem halkın hem de hükümetin anladığı bir işaretti. Meclisin yeni Başkanı Bülent Arınç bile, ışıklarını saat 8'de söndüreceğini kamuoyuna açıkladı.

1 Mart 2003'te, Meclis, az bir oy farkıyla, ABD kuvvetlerinin, Irak'a yönelik bir savaş için Türkiye'nin güneyini üs olarak kullanma isteğini reddetmeye karar vererek, dünyayı şaşırttı. İktidar partisi liderlerinin, ordunun ve önde gelen iş çevrelerinin bu savaşta ABD ordusu ile işbirliği yapmak istediği açıkça belli olmasına rağmen, Türk halkının yüzde 94'ü bu savaşa karşıydı. Meclisteki milletvekilleri, 30 yıldır ilk kez, partilerinin baskılarını göz ardı ederek, halkın istediği yönde oy kullandı.

Bu Taktiğin Başka Koşullarda Kullanılması: Analitik Sorular

Yaygın Sessizliği Bozmak

Sürekli Aydınlik İçin Bir Dakika Karanlık kampanyası, Türk toplumunun derinlerinde herkesin paylaştığı bir tepkiyi açığa çıkartmada, basit ve insanları tehlikeye atmayan bir taktikten çok başarılı bir şekilde faydalandı: Kitlese ölçekte, insanların ışıklarını kapatıp açması sağlandı. Susurluk protestolarının gerçekleşmesinin nedeni, bir otomobil kazası yaşanması değildi, Türk halkının yozlaşmaya daha fazla katlanamayacak duruma gelmiş ve artık tepki vermeye hazır olmasıydı. Eğer halk hazır olmasaydı, bu otomobil kazası mevcut durumu değiştirmeyecekti. Ancak halk, bir dereceye kadar hazırdı, adım atmaları için güvenli bir ortam gerekiyordu. Herkesin, diğer yurttaşların desteğine ihtiyacı vardı. Susurluk eyleminin dehası;

kitlelere, yaşananlara karşı olduklarını aynı anda ifade etmeleri ve baskı yaratan, korkutucu bir soruna karşı hissettiklerini açıkça dile getirmeleri için bir yol sunmasında yatıyordu.

Bu koşullar altında, kampanya düzenleyicilerinin, halkın tepkilerini öngörememesi şaşırtıcı değil. Şili'de 1980'li yıllarda yaşanan demokrasi mücadelesinde, kampanya düzenleyicileri, halkı, General Augusto Pinochet'in askeri yönetimine karşı tepkilerini ve demokrasi özlemlerini güvenli bir şekilde ifade etmeye teşvik etmek için benzer bir taktiğe başvurdular. 11 Mayıs 1983'te, Santiago'da gecenin sessizliği, milyonlarca yurttaşın hep birlikte pencere eşiklerine tencere ve tavalarını vurmaları ve araba kornalarını çalmaları ile bozuldu. Bir Dakika Karanlık eylemi gibi, bu eylem de halkın tepkisini ifade etmesine olanak tanıdı. Halkın iradesinin önünde hiçbir engel duramaz. Pinochet, siyasi açıdan sağır edici olan bu sesi şiddetle bastırmak için güvenlik kuvvetlerini yolladı ve 600 kişiyi tutuklattı.

Şili'de demokrasiye geçilmesi için daha on yıla yakın bir süre uğraş verilmesi gerekecekti ama, artık sessizlik bozulmuştu ve gürültü durdurulamazdı.⁴

Bu taktik, insanları bir araya getirir. Bunun başarıya ulaşması için, toplumun ciddi bir kesiminin aynı kaygıyı paylaşıyor olması gerekir; Türkiye'deki durum da buydu. Bu taktiğin gücü, kitlelerde yatar; bu yüzden, bu taktiğe, kitleleri harekete geçirecek bir mesele ile ilişki olarak başvurulması gerekir.

Profesyonel Bir Halkla İlişkiler Kampanyası: Kitlesele Mesaj Yaklaşımı

"Yaşananlardan çıkarabileceğimiz ders, toplumun çok önem verdiği konularda bu türden protestolar organize edilebileceğidir. Evet, bu eylemin işleyiş mantığı basit. Ama bu düzeyde bir katılım sağlamak için, ele alınan meselenin halk açısından yaşamsal bir öneme sahip olması gerekir. Tanıtım olmazsa, en haklı davanızı bile duyuramazsınız. Medyada tanıtım yapılması, olmazsa olmaz bir zorunluluktur.
- Ersin Salman

Yurttaş Girişimi, toplumu siyasi bir temelde harekete geçirmede, tanıtım alanında ileri uzmanlığın nasıl kullanılabilmesine dair çarpıcı bir örnekti. Elbette, televizyoncular birliğinin imaj kampanyasının Susurluk kazası ile aynı tarihe rastlaması, kolay kolay tekrarlanabilecek bir durum değildir. Buna rağmen, ilk başta bir strateji geliştirmek için görüşen avukatlar, arzuladıkları türden bir etkiyi, sadece iletişim alanında profesyonel destek sağlayarak ve medya ile iyi ilişkiler kurarak elde edebileceklerini gördüler. Kitlesele ölçekte bir mesaj iletmeye dayalı her türlü kampanya düzenleyicileri bundan ders çıkarabilir ve benzeri ittifaklar kurma imkanlarını araştırabilirler.

Ancak, kurulması gerekli ittifak ve eylemin olası kitlesele başarısı aynı zamanda mesajın kendisine de bağlıdır. Eğer iletilen mesaj fazla ideolojik, fazla imkansız ya da fazla karmaşık görünseydi, Yurttaş Girişimi'nin medya desteği sağlaması çok daha zor olurdu. Medyanın bu kampanyaya odaklanması belirsiz bir süre boyunca beklenemeyeceği için, mesajla dile getirilen talebin görece kısa vadeli olması gerekiyordu

⁴ Şili'deki demokrasi mücadelesinde başvuru olan bu ve benzeri şiddet içermeyen taktikler için şu kaynağa bakınız: Daha Etkili Bir Güç: Son Yüzyılda Şiddet İçermeyen İhtilaflar (A Force More Powerful: A Century of Nonviolent Conflict), Peter Ackerman ve Jack Du Vall, St. Martins Press, New York, 2000, s. 279-302.

Sonuçta, bu ittifakın kurulması için bazı tavizler verilmesi gerekiyordu. Kampanyanın talepleri oldukça dar kapsamlıydı: Sadece, bazı milletvekilleri hakkında soruşturma açılması isteniyordu. Bu kısıtlamanın gücü, dar kapsamlı amacın gerçekleştirilebilir olmasında yatıyordu. Ama bu amaca bir kez ulaşıldığında da, eylemin ivmesi sona erdi. Kampanya bittikten sonra Yurttaş Girişimi varlığını sürdürdü ama kitlesele hareket devam etmedi. Diğer taraftan, yozlaşmayla mücadele etmek, uzun vadeli bir çaba gerektiren karmaşık bir sorun olarak varlığını korumaya devam ediyordu. Basit mesajlar ve kısa vadeli amaçlar, toplumun ve medyanın ilgisini çekebilirdi ama bu ilgiyi uzun vadede ayakta tutmak için, başka bir şeye daha ihtiyaç vardı. Kampanya düzenleyicileri daha başlangıçta, bu girişimin kısa vadeli olacağını; amaçlarının, halkın, oldukça görünür bir etkinliğe, mümkün olduğunca üst düzeyde katılımını sağlamak olduğunu kabullenmişlerdi.

Apolitik, Anonim Yaklaşım

Yurttaş Girişimi kampanyasını başlatanlar, tarafsız ve güvenilir bir görünüm kazanmak için iki stratejik seçim yaptılar. Siyasi yönü fazla öne çıkmış gruplarla gereğinden yakın ilişkiler kurmaktan kaçındılar, bunun yerine, tarafsız görünen çok değişik toplumsal gruplar ile işbirliğine gittiler. Böylece, kampanyaya karşı getirilebilecek 'siyasi manipülasyon' suçlamalarının olası etkisini baştan azalttılar. Diğer taraftan, kimliklerini öne çıkarmadılar, böylece, kampanyanın, 'küçük bir grubun çıkarları doğrultusunda kullanıldığı' yolunda olası suçlamalara bir ölçüde engel oldular. Bu adım aynı zamanda, kampanyayı daha çok sayıda gruba ve kişiye açtı; insanların, düzenleyicilere dair olası önyargıları yüzünden kampanyaya sırtını dönmesini zorlaştırdı.

Bu seçimlerin olumsuz yanları da vardı. Düzenleyiciler, çeşitli kuruluşlara yardım çağrısı yaparak, eylemi kendi iletişim listelerine ya da üyelerine duyurmalarını istediler; ancak bu kuruluşların, kampanya üzerinde herhangi bir belirleyici etkileri olabileceklerini düşünmelerine izin verilmedi. Girişimin apolitik ve örgütlü olmayan doğası muhtemelen bu meseleye odaklı uzun vadeli bir kampanya düzenlemeyi zorlaştırdı çünkü, siyasi partiler ya da sendikalar gibi daha büyük siyasi kuruluşlar, süreci hiçbir şekilde yönlendiremiyordu, dolayısıyla, halkın eyleme ilgisi zayıfladıkça, bu kuruluşların eyleme destek vermeyi sürdürmesi için nedenler de azaldı. Görünümde 'ideolojik' olan müttefiklerden kaçınmak, uzun vadeli bir çabayı sürdürülebilir kılabacak kurumsal desteğin önünü kesebilir.

Anonim kalma konusunda yapılan seçim ise, bir dereceye kadar, kendiliğinden oluşan grubun 'lidersiz' olmasından kaynaklanıyordu. Grubun karar alma sürecinde belirleyici olan liderler yoktu, sadece aralarında gevşek bağlar olan insanlar vardı. Grubun üyeleri ve büyüklüğü zamanla değişti, grupta alınan kararlar da, çoğunlukla, yaratıcı önerilerden ibaretti. Bu ademi merkezîyet aynı anda hem bir güç, hem de bir zayıflık olabilir. Ama görünüşe bakılırsa, tanıtım uzmanlarının kısa vadeli adımları (bütün kampanya fikrini 'isimsiz bir teyze'ye atfetmek) bu koşullar altında başarılı oldu. Bu sadece parlak bir pazarlama fikri değildi; belki de, kampanyaya yönelik daha ciddi bir saldırı gerçekleşmesi olasılığına karşı, düzenleyicilerin güvenliğini sağlamak gibi ek bir faydası da olmuş olabilir.

Herşeye rağmen, bu seçim sürecinde de bazı tavizler verildi; anonim kalmak, muhtemelen sadece kısa vadeli bir kampanyada başarılacak bir şeydir. Yozlaşmaya karşı yürütülen bir kampanya, uzun vadede kendi güvenilirliğini sağlamak için, devletten talep ettiği şeffaflığı kendi de sergilemek durumunda kalacaktır. Uzun vadede anonimliğini koruyan bir kampanya, muhtemelen, mesajın toplumdaki etkisine zarar verecek türden kuşku doğmasına neden olacaktır. Ama bu eylemde, kısa vadede böyle bir sorun yaşanmadı.

Katalizör İşlevi Gören Olay Gerekli midir? Böyle Bir Olay Nasıl Tanınabilir?

Bir Dakika Karanlık kampanyası, denetlenemez ve öngörülemez bir olaya fazla bağımlı gibi görünebilir: Medyanın ve toplumun ilgisini çeken, skandal yaratan kazaya. Elbette ki, Kasım 1996'da bir otomobil kazası olmasaydı, 1997 Şubat'ındaki protesto gösterileri gerçekleşmeyecekti. Diğer taraftan, bu gerçek, bu taktiği kullanmayı düşünen kişiler için bir engel oluşturmamalı: Yozlaşmış bir sistemde sürekli olarak skandal niteliğinde olaylar meydana gelmektedir, bunların ulusal ölçekte medya manşetlerine taşınması, insanların tepkilerine bağlıdır. Olaylar kendiliğinden meydana gelir ama skandallar, ya kaotik ya da düzenli bir şekilde oluşturulur ve manipüle edilir.

Yurttaş Girişimi'nin başarısı, çeşitli olayların, önemli toplumsal konularda halkın bakış açısını etkileme potansiyelinin sürekli olarak takip edilmesinin, yani bir tür 'skandal izleme' çalışmasının faydalı olabileceğini göstermektedir. Siyaset ve iletişim konularında uzman bir ekip bu çalışmayı yapabilir; bu ekibin, meydana gelen olayların halk üzerindeki potansiyel etkisini doğru olarak tahmin edebilmesi

ve bu olayların üzerine etkili kitlesel kampanyalar başlatmak isteyen kuruluşlara mesaj geliştirmede yardımcı olabilmesi gerekir.

Tek Bir Etkinlik ve Uzun Vadeli Kampanya Stratejisi

Tek bir büyük etkinlik, yozlaşma gibi karmaşık bir toplumsal sorunu çözmeye yönelik, uzun vadeli ve kurumsal bir stratejinin çıkış noktası olabilir. Büyük etkinlik ile daha yavaş ilerleyecek, arka planda kalacak uzun vadeli çaba arasında bir çelişki yoktur. Yine de, yukarıda anlatılanların bazılarının da bize gösterebileceği üzere, tek ve büyük bir kitlesel etkinliğe karar verirken yapılan tercihlerin bazıları taviz vermeyi gerektirebilir; bu tercihler, uzun vadede sürmesi istenen bir kampanyanın işini zorlaştırabilir. Bunun aksi de doğrudur: Uzun vadede sürmesi istenen karmaşık bir kampanyayı destekleyen tercihler, kitlesel ölçekte bir halk hareketi oluşturmayı zorlaştırabilir.

Örneğin, tek bir siyasi hedef belirlemenin; bu hedefe ulaşıldığında hareketin gücünü azaltan bir etkisi olabilir. Küçük ve belirli bir amacı gerçekleştirdikten sonra, devam edecek ivmeye sahip misiniz yoksa insanlar, görevlerini yerine getirdiklerini düşünerek evlerine mi çekiliyor? Eğer belirlenmiş hedefinize yeterince hızlı bir şekilde ulaşamazsanız, zaman geçtikçe halkın çabalarınıza duyduğu ilgiyi canlı tutabilecek misiniz? Bu sorunun yanıtı; halk arasında, daha uzun vadeli ve karmaşık bir stratejiye ihtiyaç olduğuna dair bir kavrayış geliştirmek için çalışıp çalışmadığınızla ilişkilidir. Stratejik olarak, "amacımız iki milletvekilinin dokunulmazlıklarını kaldırmaktır" demek ile "atacağımız ilk adım, bu iki milletvekilinin dokunulmazlıklarını kaldırmaktır" demek farklı şeylerdir.

Diğer taraftan, eğer ilk safhada halk arasında hiçbir hareketlilik yoksa; toplumu, hele de medyayı, karmaşık ve uzun vadeli bir stratejiye ikna etmeye çalışmak, yanlış bir pazarlama yaklaşımıdır. İnsanların ve medyanın erişilebilir olduğunu hissettiği daha kısa vadeli taktikler kullanmak, hareketin ivmesini küçük adımlarla artırmaya yarayabilir. Planladığınız stratejik adımlar ne kadar ayrıntılıysa, o kadar çok sayıda insan şu ya da bu hedefinizi sorgulamaya ya da bütün bunların asla başarılamayacağını düşünmeye başlayabilir.

Ayrıca, kitlesel ölçekte kampanyalar çoğunlukla, gevşek bağlarla örülü bir ortaklar koalisyonuna dayanır. Bu tür koalisyonlarda, pek çok değişik gündemi olan çok farklı insanlar bulunur.

Bu koalisyonlar, çok büyük sayıda insanı harekete geçirme ve geniş halk kesimlerinin bir meseleye karşı aşıkâr ilgisini kanıtlama potansiyeline sahiptir. Ancak, ortak amaçlar ve mesajlar belirlemek söz konusu olduğunda; bu türden bir koalisyonda en asgari düzeydeki ortak payda dışında bir şeyde uzlaşmak, zor hatta imkansız olabilir. Yine benzer nedenlerle, bu türden koalisyonların uzun süre varlığını sürdürmesi çok kolay değildir, çünkü, her bir koalisyon ortağının enerjisi, kendi kuruluş amaçlarına ve stratejisine odaklanmıştır. Bu yüzden, kısa vadeli bir amaç, koalisyonun enerjisini sürdürülebilmesi açısından, daha erişilebilir olabilir.

Bir Dakika Karanlık kampanyası, kısa vadeli bir taktikti; eyleme destek veren kuruluşların ve halkın, ortaya çıkan enerjiyi, kendiliğinden alacağı ve bununla bir şeyler yapacağı ümidine dayanıyordu.

Bu yüzden, 1997 Şubat'ında oluşan hareketin ivmesinden hemen faydalanabilecek bir 'ikinci safha' planı yapılmamıştı.

İster kısa ister uzun vadeli olsun, nüfusun geniş kesimlerini etkileyen önemli toplumsal sorunlara odaklanan bütün kampanyalar, mesajları yaygın medya aracılığıyla halkın çoğunluğuna iletebilen tekniklerden faydalanabilir. Ayrıca, bu türden kitlesel etkinliklerde yer aldıkları için kendilerini yaşama ve topluma karşı daha katılımcı hisseden insanlar sayesinde oluşturmaya çalıştığınız hareketin ivmesi artabilir.

Sonuç

Yozlaşma gibi, çok sayıda insanı etkileyen bütün sorunlar er ya da geç, halkın gündemine girecektir. Bu mesele sonsuza kadar karanlıkta kalmaz. İnsanlar, korkularını ve kayıtsızlıklarını yenerek, bu konuda birşeyler yapmaya çalışacaktır. Büyük sorunları çözmeyi hedefleyen siyasi hareketler ille de, kendilerini adanmış aktivistlerden oluşan küçük bir azınlığın çabaları sonucu ortaya çıkmak durumunda değildir. Yurttaşların bu çabalara katılmasını sağlamak mümkündür; bu kampanya, sanılanın aksine, yurttaşların sessiz kalmak istemediğini göstermektedir. İnsanları, umutsuzluklarını ve korkularını aşmak için kitlesel ölçekte birlikte hareket etmeye teşvik edecek stratejiler, taktikler ve mesajlar geliştirmek, aktivistlerin yapabileceği, iletişim uzmanlarının da yardım edebileceği işlerdir. Her mücadele ya da her mücadele anı, yurttaşların kitlesel ölçekte eyleme çağırılmasını gerektirmez. Ama doğru koşullar altında, bu türden eylemler, toplumsal aktivizm ve daha kapsamlı toplumsal değişim için yeni fırsatlar sunar.

Yıllar boyunca halkın ilgi göstermediği meselelerle uğraşarak egemen güçleri karşısına alan aktivistler, bazen halka olan inançlarını yitirebilir ve insanların bir gün kitlesel ölçekte harekete geçeceklerine dair umutları da yok olabilir. Aktivistler bazen bu yüzden, geliştirdikleri stratejiler ile taktiklerin kapsamalarını sınırlar, dar kapsamlı grupların ötesini düşünmezler. Kitlelerin harekete geçmesi imkansız görüldüğü için böyle bir şeye kalkışılmaz. Böylece fırsatlar kaçırılmış olur. Susurluk protestoları gibi etkinlikler, bakış açımızı genişletip, daha büyük olasılıkları da hesaba katarsak, neler olabileceğini göstermektedir.

Kitlesel medya genellikle yozlaşmıştır, genellikle seçkinlerle ittifak içindedir ve genellikle toplum vicdanını harekete geçirme görevinden kaçır.

Ama, medya ve iletişim sektörü içinde de müttefikler mevcuttur, bunlar toplumsal aktivizm sürecinde önemli roller oynayabilir. Medya kuruluşlarının, toplumsal aktivizme destek vermekten korkulu çıkabileceği siyasi anlar vardır. Aktivistlerin, medyanın kendi hareketlerine neler kazandırabileceğine ve medyayı nasıl kullanılabileceklerine dair bir kavrayış geliştirmeleri gerekiyor. Susurluk kampanyasının düzenleyicileri medyaya bağımlıydı, bu yüzden, medyanın, yozlaşma karşısında 'temiz' görünme ihtiyacından yararlanmak için her fırsatı kullandılar. Yurttaş Girişimi, kitlelere hitap edebilecek mesajlar yaratmak için profesyonel iletişim tekniklerine başvurdu; bunun çok büyük bir etkisi oldu. Çarpıcı sloganlar ve eğlenceli grafikler yarattılar. İnsanlara erişilebilir görünen hedefler tanımladılar, herkesin güven içerisinde katılabileceği eylemler sundular. Başarıları bir ilhama dayanıyordu ama bu başarıyı tesadüfen yakalamadılar. Hepimiz bu süreçten bir şeyler öğrenebiliriz.

Thomas Edison'a açık teşekkür

Sevgili Thomas,

Elektrik ampulünü icat ettiğin zaman; bu küçük aracın, bir gün, bir ülkede, demokratik gelişme adına çok önemli görevler üstleneceğini; bir aydınlatma aracı olmanın yanı sıra, yurttaşlar için bir umut ışığı da olabileceğini, sanırsız ki hiç düşünmemiştin...

Yozlaşmaya Son Verme Çağrısı

Sürekli Aydınlık İçin 1 Dakika Karanlık

HELSINKI
YURTTAŞLAR
DERNEĞİ

İnsan Haklarında Yeni Taktikler Projesi kapsamında hazırlanan bu kitapçık, T.C. Başbakanlık Tanıtma Fonu'nun katkılarıyla Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd) tarafından Türkçe'ye çevrildi ve yayımlandı.

Helsinki Yurttaşlar Derneği

İnönü Cad. Ankara Palas 77/13

Gümüşsuyu 34437

İstanbul

Tel: 0 212 292 46 01-02

Faks: 0 212 292 68 44

e-mail: info@hyd.org.tr

web: www.hyd.org.tr

Yeni Taktikler Sempozyumu web adresi: www.yenitaktikler.org

**Taktik Kitapçıkları Dizisi'nin tam listesine ulaşmak için
www.newtactics.org sitesini ziyaret edebilirsiniz.**

Sitede ayrıca arama yapılabilen bir veri tabanı ile diğer insan hakları
aktivistleriyle iletişim kurmak için forumlar bulunmaktadır.

İşkence Mağdurları Merkezi
İnsan Haklarında Yeni Taktikler Projesi
717 East River Road
Minneapolis, MN 55410 ABD
cvt@cvt.org

